

ALTINBAŞ
ÜNİVERSİTESİ

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

ÖZEL HUKUK DOKTORA PROGRAMI

Furkan DÜNDAR

***TÜRK HUKUKUNDA SORUMLULUK SİGORTASI VE RİZİKO
KAVRAMININ TTK MADDE 1473 VD UYARINCA İNCELENMESİ***

Öğretim Üyesi: Doç.Dr. Hasan SINAR

İstanbul 2020

İÇİNDEKİLER

A-GİRİŞ	4
B-SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	5
1.SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TANIMI.....	5
2.SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN ÖZELLİKLERİ.....	6
C-SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI	7
1.SİGORTA ETTİREN.....	7
2.SİGORTACI.....	7
D-SİGORTA ETTİREN VE SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ	8
E-TÜRK HUKUKUNDA SORUMLULUK SİGORTASI	9
1.SORUMLULUK SİGORTASINDA MENFAAT.....	11
2.SORUMLULUK SİGORTALARINDA OLAY VE ZARARIN KASTI OLARAK GERÇEKLEŞTİRİLMEMESİ.....	12
3.ZARAR GÖRENE TAZMİNAT ÖDENME TAAHHÜDÜ VE PRİM.....	13
F-SORUMLULUK SİGORTALARININ ÖZELLİKLERİ	13
1.ZARAR SİGORTALARI YÖNÜNDEN İNCELEME.....	14
2.MALVARLIĞI SİGORTASI YÖNÜNDEN İNCELEME.....	15
3.SORUMLULUK SİGORTASINI AKTİF VE PASİF SİGORTA AÇISINDAN İNCELEME.....	16
4.SUİ GENERİS SÖZLEŞME BAKIMINDAN SORUMLULUK SİGORTALARININ İNCELENMESİ.....	17

G-SORUMLULUK SİGORTASINDA TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	17
1.SİGORTA ETTİRENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	17
a.Sözleşme Yapma Ve Prim Ödeme Yükümlülüğü.....	17
b.İhbar (Beyan) Yükümlülüğü.....	18
c.Sigorta Ettirenin Zararı Önleme Ve Azaltma Yükümlülüğü.....	19
2.SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	20
a.Hukuki Koruma Sağlamak.....	20
b.Yardımda Bulunmak.....	21
c.Zararı Tazmin Etmek.....	22
d.Takas Yasağı.....	23
H-SORUMLULUK SİGORTALARINDA ZAMANAŞIMI.....	24
I-SORUMLULUK SİGORTASINDAN SİGORTACININ HALEFİYETİ.....	25
J-SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO.....	26
SONUÇ.....	29
KAYNAKÇA.....	30

A-GİRİŞ

Sosyo-ekonomik nedenler, refah seviyesinin her geçen gün artması, teknolojik gelişmeler ile birlikte sigorta, insan hayatının vazgeçilmez koruma yöntemlerinden bir tanesi haline gelmiştir. İnsanların ekonomik seviyesinin artması ile birlikte, fertlerin mal varlıklarında ki artış da sigorta hukukunun gelişmesine vesile olmuştur. Sigorta hukuku sadece malları korumak için değil aynı zamanda insan hayatı için de önem arz eder hale gelmiştir. Fertlerin hayatlarında karşılaşılabilecek tehlikelerden, zarar ve masraflardan korunmak için tedbir almak amacıyla ortaya çıkan hukuki bir koruma yöntemidir.

Sigortanın tarihi çok geçmiş yıllara dayanmaktadır. Babiller zamanından itibaren sigorta kavramının izlerinin görüldüğü söylene dahi sigorta uygulaması, İtalyanların ve İspanyolların deniz ticaretindeki hakimiyetinin artması ile tam anlamı ile uygulama alanı bulmuştur.

Modern sigortacılığın doğuşuna deniz ticaretinin gelişmesi, kara sigortacılığına yangınların artması, kaza sigortacılığına tren kazaları ile ilişkin bireysel kazalar öncülük ederken, sanayinin gelişmesiyle yaşanan büyük teknik hasarlar, mühendislik sigortalarının gelişimine yol açmıştır. Sigortanın ana temel işleyiş prensibi, rizikonun sigortalı üzerindeki etkisini azaltmaktır. Kişilerin tek başlarına karşılayamayacakları rizikoları, ödedikleri primler sayesinde bir başka kurum tarafından ödeneceğini bilmesi halidir. Türkiye’de faaliyet gösterecek olan sigorta şirketlerinin ‘anonim şirket veya kooperatif’ şeklinde kurulmuş olması zorunludur.(5684 Sigortacılık Kanunu m.3/1)

Makalemizde Türk hukukunda sorumluluk sigortası ve riziko konusu ele alınacak olup, TTK madde 1453 ve devamı uyarınca öncelikle sigorta sözleşmesinin genel bir tanımı yapılacak, daha sonrasında hukuki nitelik olarak sözleşmenin tarafları incelenecek ve daha sonrasında ise Türk hukuk sistemi ele alınarak sorumluluk sigortaları ve riziko incelenecektir.

B-SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

1.SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TANIMI

Türk Ticaret Kanununun 6'ncı kitabında düzenlenen sigorta sözleşmeleri madde 1401 ile madde 1520 arasında düzenlenmiştir. Genel Hükümler (1401-1452) olarak birinci kısımda, Sigorta Türlerine Göre Özel Hükümler (1453-1520) olarak ikinci kısımda ele alınmıştır. Sorumluluk Sigortaları, Zarar Sigortaları ve Mal Sigortaları ile birlikte ikinci kısmın birinci bölümünde özel hükümlerin ele alındığı kısımda ayrı ayrı hükme bağlanmıştır.¹

TTK madde 1401'de sigorta sözleşmesi tanımlanmıştır. Kanun maddesi incelendiğinde *‘‘Sigorta sözleşmesi, sigortacının prim karşılığında kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan rizikonun meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme’’* olarak tanımlanmıştır.

Kanun koyucu, tehlikeyi sigorta sözleşmesinin tanımında kullanmış fakat sigorta sözleşmesinin tanımı aktif sigortalar nazara alınarak yapılmıştır.² KENDER'e göre *‘‘pasif sigorta olarak nitelendirilen sorumluluk sigortalarında sigortacı, sigortalanın malvarlığındaki zararı tazmin etmemekte; sigortacı, sigortalanın malvarlığındaki rizikonun gerçekleşmesi ile doğacak bir sorumluluğu tazmin etmeyi üstlendiğini’’* savunmaktadır. Sigorta sözleşmesinin başlangıç zamanı değişik faktörlere göre farklılık arz etmektedir. Sigorta sözleşmesi primin ödenmesi ile başlayabileceği gibi sigorta korumasının başlaması da sözleşmenin başlangıcı için yeterlidir.⁴

¹ AYHAN Rıza / ÇAĞLAR Hayrettin / ÖZDAMAR Mehmet, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 3. Baskı, Ankara 2020, s. 127

² “KENDER; Rayegan Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku–Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi, 16. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2017 s.164-165

³ KENDER, a.g.e s. 164-165

⁴ ÇAPA M. Sadık, Geçmişe Etkili Sigorta, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4, s.342

2.SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN ÖZELLİKLERİ

Hukuki düzen içerisinde kişilerin irade serbestisinin ve irade serbestisi sonucunda karşılıklı olarak özgürce sözleşme düzenleme yetkisine sözleşme özgürlüğü denmektedir.⁵ Türk Borçlar Kanununda, sözleşme serbestisi getirilmiş olsa dahi sigorta sözleşmeleri için Sigortacılık Kanunu 11'inci madde ile özel bir hüküm getirilmiştir. Getirilen özel düzenleme ile birlikte ‘ ‘*Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Ancak, sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartlar tesis edilebilir. Bu hususlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılıya neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilir*’ ’ hükmü yer almıştır.

Sigortacılık kanununda ki özel düzenleme neticesinde, sigorta sözleşmeleri onaylanan genel şartlara uygun olarak hazırlanmak zorundadır. Aynı kanun maddesinin devamında bilgilendirme yapılması gerektiği ve bu bilgilendirmenin sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından, sözleşmenin kurulması anında ve de devamında, sigorta ettiren, lehtar ve sigortalıya yapılacak bildirimde yabancı kelimelerin kullanılmayacağı, Türk Dil Kurumu tarafından belirlenen kelimelerin esas alınması gerektiği belirlenmiştir.⁶ Bilgi verme sigorta sözleşmesi öncesi ve sigorta sözleşmesi kurulduktan sonrası diye ikiye ayrılır. Sigortacı ve acente, kanun maddesinin de açıklamış olduğu üzere bilgilendirmeyi yapmak zorundadır. Sözlü olarak bilgilendirme yapılabilir ise de kanaatimizce daha sonradan ortaya çıkacak hukuki problemlerde delil niteliği taşıması amacıyla sigorta sözleşmelerinde bilgilendirmenin yazılı ve mail yolu ile yapılmasının delil teşkili açısından daha sağlıklı olacağı kanaatindeyim. Bilgilendirmede özellikle haklar ve sigorta yaptıran için önem arz eden maddeler detaylı olarak belirtilmelidir.

Uygulamada bilgi vermenin Türk Borçlar Kanunu açısından icap olarak mı yoksa icaba davet olarak mı değerlendirilmesi gerektiği sorunu ortaya çıkabilir. İcap için yapılan önerinin ciddi olması, bağlayıcı olması, muhataba varması gereken bir irade açıklamasının olması, sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi gerekmektedir. İcap öyle olmalıdır ki evet ya da hayır dendiğinde sözleşme kurulmuş olsun veyahut kurulmamış olmasına teşkil etsin denmektedir.

⁵ YALÇINKAYA Aşlıhan, Genel Hatları ile Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Ankara Barosu Dergisi, 2019/1 s. 403

⁶ AYHAN Rıza / ÇAĞLAR Hayrettin / ÖZDAMAR Mehmet, a.g.e s.106

Doktrinde icap tek taraflı bir hukuki işlem olarak kabul edilmektedir.⁷ İcapın sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi gerekmektedir. Eğer esaslı unsurları içermeyen bir teklif var ise bu icap değil icaba davet olacaktır. Bu sebeple de sigorta sözleşmelerinde yapılan bilgi vermenin icap değil icaba davet olacağı kanaatindeyim.

C-SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

1.SİGORTA ETTİREN

Sigorta sözleşmesi, iki taraflı borç ilişkisi doğuran bir sözleşmedir. Sigorta ettirene prim ödeme yükümlülüğü, sigortacıya ise sigorta himayesini üzerine alma yükümlülüğü getiren bir sözleşme türüdür.⁸ Sorumluluk sigortalarında, sigorta ettiren mal varlığında meydana gelebilecek bir eksilmeyi güvence altına almak istemektedir ve bunun için sigorta sözleşmesini yapar. Bu nedenle sigorta sözleşmesinin tarafları sigorta ettiren ile sigortacıdır.⁹ Sigorta sözleşmesinin hukuki niteliği itibariyle sigorta ettiren sözleşmenin karşı tarafıdır. KTK m.91 uyarınca; *“İşletenlerin, bu Kanunun 85 inci maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur”* hükmü uyarınca sigorta ettirenlerin sigorta sözleşmesinde işleten sıfatına da sahip olacağı ortaya çıkmaktadır.

2.SİGORTACI

Sigorta sözleşmesinin bir diğer tarafı ise sigortacıdır. Sigortacı, sigorta ettirenden alacağı prim ile birlikte sigorta ettirenin menfaatini korumayı, tazminat ödemeyi ve sorumluluk altına girmeyi üstlenen şirkettir.¹⁰ Sigorta sözleşmesini sigorta şirketinin adına şirketin yetkilisi veyahut sigorta acenteleri imzalayabilir.¹¹ Sigorta şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif olarak kurulması zorunludur. Türkiye sınırları içinde çoğunlukta Türk sigorta şirketleri bulunsa

⁷ REİSOĞLU Sefa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2000, s.53

⁸ ÇEKER, Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, 11. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi. 2015, s.41

⁹ BOZER, Ali, Sigorta Hukuku: Genel Hükümler–Bazı Sigorta Türleri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkıbasım, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2009, s.131

¹⁰ KANER, İnci Deniz Sigorta Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s.6

¹¹ KENDER; Rayegan, a.g.e.s. 215.

da ilgili makamlardan alınacak ruhsatname ve izin ile birlikte yabancı sigorta şirketleri de Türkiye coğrafi sınırları içerisinde sigortacılık faaliyetlerini yürütebilir.¹²

D-SİGORTA ETTİRENİN VE SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Taraflar arasında edim meydana getiren sigorta sözleşmelerinin taraflarının belli başlı yükümlülükleri mevcuttur. Sigortacının öncelikle sigortayı aydınlatma yükümlülüğü vardır. Sigortacı, taraflar arasında meydana gelecek sözleşme detaylarını, sigortalıya açıklamalı ve detaylı bilgilendirme yapmalıdır. Aydınlatma yükümlülüğü TTK m.1453 de düzenlenmiştir. İlgili kanun maddesi uyarınca; sigortacı iyi niyet kurallarına göre hareket etmekte sorumludur. Sigortacı, önem teşkil eden her hususta sigorta ettireni ve sözleşme ile ilgili olan herkesi aydınlatmalıdır. Sigortacı, sigorta ettirene yanıltıcı beyanlarda bulunmamalıdır.¹³

Sigortacı, sigorta sözleşmesinde belirlenen rizikoyu, ortaya çıkan bir zararı ödemeyi taahhüt etmektedir.¹⁴ Sigortacı, TTK m. 1424 uyarınca, sözleşmenin yapılmasını takiben yirmi dört saat, diğer hallerde on beş gün içerisinde yetkililerce imzalanmış poliçeyi sigorta ettirene vermekle yükümlüdür. Sigortacı ayrıca ortaya çıkacak zararı tazmin etmekle de yükümlüdür.

Sigortacı gibi sigorta ettirenin de sözleşme kapsamında belli başlı yükümlülükleri vardır. Sigorta ettirenler KTK m.91/1 uyarınca sorumluluk sigortası yaptırmak ve primlerini peşin ödemek zorundadır. Sigortacının sorumluluğu primin tamamını alması ile başlayacaktır. Taraflar sözleşme ile birlikte ödeme için taksitli olarak anlaşmış ise poliçenin düzenlendiği tarih ile birlikte sorumluluk başlar. Sigorta ettirenin bir diğer yükümlülüğü ise ihbar yükümlülüğüdür. Sigortacının, rizikonun gerçekleştiğini bilmesi sorumluluk sigortalarında tazminat ödenmesi için önem arz eder.¹⁵

¹² BOZER, a.g.e s.32

¹³ MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri, Cilt:5, Sayı:1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, s. 234-235.

¹⁴ KANER, a.g.e s.13-14

¹⁵ BOZKURT, Tamer, Themis Ticaret Hukuku Cilt IV Sigorta Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2014 s.190

E-TÜRK HUKUKUNDA SORUMLULUK SİGORTASI

Sorumluluk sigortası TTK m. 1473-1484'üncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. İlgili maddeler ile düzenlenen sorumluluk sigortaları iki ana başlık altında ele alınmıştır. İlgili ana başlıklar, Genel Hükümler, TTK m.1473-1482 maddeleri arasında düzenlenmiştir. İkinci ana başlık olan Zorunlu Sorumluluk Sigortaları ise TTK m. 1483-1484 maddelerinde sayılmıştır.

TTK m.1485 ile birlikte sorumluluk sigortalarına uygulanacak diğer hükümler sayılmıştır. İlgili hükümlerin, mal sigortasına ilişkin, TTK m. 1454; *“Sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek, sigorta ettirebilir”* hükmü ile başkasına lehine sigorta hükümlerinin, TTK m.1458 ile birlikte geçmişe yönelik ve etkili sigorta yapılabileceğinin, TTK m. 1466/1 de hükme alınan müşterek sigortanın ayrıca TTK m.1471 hükümlerinin sorumluluk sigortasına uygulanabileceği belirtilmiştir.

Sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun ortaya çıkması sonucu malvarlığında bir azalmasına sebebiyet veren rizikoyu teminat altına alan sigorta türüne sorumluluk sigortası denmektedir. Sorumluluk sigortası pasif bir sigorta türüdür.¹⁶ Sorumluluk sigortasında, menfaati sigortalanan kişi sigorta ettirendir.¹⁷ Sorumluluk sigortasının, doğrudan mağdurun değil de sigorta ettirenin menfaatinin olması, sorumluluk sigortasının, *sui generis* bir sigorta türü olarak kabul edilmesidir.¹⁸ Burada ki sonuç sorumluluk sigortasının, sigorta ettiren ile onun eylemlerinden zarar görenlerin menfaatini dengeleyen bir sigorta türü olmasıdır.

TTK Madde 1473/1 uyarınca; *“Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.”* Kanun maddesi ile birlikte anlaşıldığı üzere sorumluluk sigortasında, sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelecek

¹⁶ MEMİŞ, Tekin ‘Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği Ve Sebepsiz Zenginleşme’ XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1. Baskı, Ankara, 2004 s. 73

¹⁷ BOZKURT, a.g.e, s. 182.

¹⁸ ULAŞ, Işıl 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulanmalı Zarar Sigortaları Hukuku (Mal ve Sorumluluk Sigortaları), 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012 s. 764.

zararların karşılanması amaçlanır. Burada sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı kastı olmaksızın verdiği zararlar sebebiyle meydana gelen azalma koruma altındadır.¹⁹

TTK Madde 1473'ün gerekçesi uyarınca; tasarının bu maddesi ile sorumluluk sigortasının genel bir tarifi yapılmıştır. Getirilen düzenlemede ise rizikoya esas teşkil eden olayın, sözleşme süresi içinde gerçekleşmesi esas alınmıştır. Geçmişte meydana gelen bir olay nedeniyle sigortacının kendi döneminde ortaya çıkan zararlardan sorumlu olması ilkesi benimsenmiş olsaydı pratikte bu tür sigortaların uygulanabilirliğinin büyük bir ölçüde azalacağı düşünülmüştür. Zira, sigortacı sözleşme yaparken, sigortalının geçmişteki tüm iş ve işlemlerini bilmek isteyecek ve bunların ne şekilde yapıldığını kontrol etmek isteyecektir. Aksi takdirde çok büyük risklerle karşılaşabilme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilecektir. Ayrıca, bu şekildeki bir düzenleme kötü niyetli uygulamaların da önünü açacaktır. Şöyle ki, yapmış olduğu bir hata nedeni ile tazminat talebi ile karşılaşabileceğini düşünenler hemen sigorta sözleşmesi yapabileceklerdir. Açıklanan nedenlerden dolayı sigortacının sorumluluğu, sözleşme süresi içinde sigortalısının sorumluluğunu gerektirecek olaylara bağlanmıştır. Bu noktada, sigortacının sorumluluğundan bahsedilmek için zararın sözleşme süresinden daha sonra doğması veya talep edilmesi önemli değildir. Ancak, madde emredici nitelikte olmadığından tarafların, sorumluluk sigortası türlerine göre sözleşmede rizikoyu farklı şekillerde belirleyebilmesi da mümkündür denmiştir.

Gerekçe incelendiğinde Sözleşme süresi içerisinde gerçekleşen olayın rizikoya esas alındığı belirtilmiştir. Geçmişte meydana gelen bir olaydan dolayı sigortacının sorumlu olmayacağı, sigortacının kendi sözleşme süresi içerisinde meydana gelen zarardan sorumlu olduğu vurgulanmıştır. Kanun maddesi gerekçesi ile sigortacı bir nevi koruma altına alınmaya çalışılmış, kötü niyetli uygulamaların meydana gelmesi düşüncesi ile birlikte kanun maddesine *“sigorta süresi içinde gerçekleşen”* ibaresi ile çözüm getirilmiştir.²⁰

Her ne kadar kanun maddesi ile birlikte sigorta süresi içinde gerçekleşen ibaresi geçse dahi kanun maddesi emredici nitelikte değildir. Emredici nitelikte olmayan kanun maddesi

¹⁹ HIZIR, Serdar (2009) ‘Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği’ Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:86, s.268.

²⁰ ÇAPA, M.SADIK a.g.e, s.348-349 ayrıca bakınız, <http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-1473/> erişim tarihi 23.05.2020

vesilesiyle taraflar karşılıklı anlaşarak TTK m.1458 uyarınca; “*Sigorta, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir*” denilerek tarafların rizikoyu geçmişe etkili şekilde düzenleyebilecekleri hükme kavuşturulmuştur.

Geçmişe yönelik rizikoları kapsayacak şekilde sorumluluk sigortasının yapılabileceğini vurgulamış olsak dahi eğer ki sigortacı ve sigorta ettiren rizikonun daha önceden gerçekleşmiş olduğunu bildiği halde sorumluluk sigortasını geçmişe yönelik akdeder ise bu durumda kanuna karşı hile ile sözleşme yapılmış olacaktır. Yapılan bu anlaşma Medeni Kanun m.2 ve Türk Ticaret Kanunu m.1458 hükümlerine aykırılık teşkil edecek ve bu sebeple de geçersiz olacaktır.

1.SORUMLULUK SİGORTASINDA MENFAAT

Yukarıda detaylı olarak bahsettiğimiz üzere sorumluluk sigortaları, sigortalının üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna sebebiyet veren olaylardan dolayı malvarlığında ki azalmayı korumayı güvence altına almayı taahhüt etmektedir.²¹ Burada ki menfaat kavramı, mal varlığında ki azalmaya engel olmaktır. Sigorta ettiren veyahut üçüncü kişi malvarlığında azalma yaşayabilecek kişilerdendir. Bu sebeple üçüncü kişi lehine de sorumluluk sigortası yaptırılabilir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1473 uyarınca; “*sigorta edilenin menfaatinin sahibinin değişmesi halinde, aksine sözleşme yoksa sigorta ilişkisi sona erer*” denmektedir. Doktrinde ise sorumluluk sigortalarından olan zorunlu trafik sigortasında bu hükmün geçerli olmayacağı çünkü motorlu aracın ayrılmaz bir parçası olarak sigorta sözleşmesinin olduğu, aracın işleteninin değişmesinin sigorta sözleşmesini sona erdirmemesi gerektiği ve araçta ki değişikliklerin asıl sona erme hali sayılması gerektiği savunulmuştur.²²

²¹ AYHAN Rıza / ÇAĞLAR Hayrettin / ÖZDAMAR Mehmet, a.g.e, s.305

²² ÇELİK, Çelik Ahmet, Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu: Uygulama ve Yargıtay Kararları, Hesaplama ve Dilekçe Örnekleri, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s.554

2.SORUMLULUK SİGORTALARINDA OLAY VE ZARARIN KASTI OLARAK GERÇEKLEŞTİRİLMEMESİ

Kanun koyucu, sorumluluk sigortalarında rizikodan değil olaydan bahsetmiştir. İlgili kanun maddesi incelendiğinde, bir zarar daha sonradan doğsa bile, sigorta süresi içerisinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluk sebebiyle bir tazminat ödeneceğini hükme bağlamıştır. Tazminatın miktarı da sözleşmede belirlenecektir. Sorumluluk sigortalarında, sigortacı bir olay sonucunda meydana gelen zararı ödeyeceğini beyan etmektedir. Böylelikle sigortalının mal varlığında ki olumsuzluklar ve eksilmeler koruma altına alınmış olur.

TTK m.1404 uyarınca; ‘*sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.*’ Sigortacı tarafından tazminatın ödenebilmesi için olayın kamu düzenine ve hukuk düzenine uygun olması gerekir. Kanun koyucu, TTK m.1477 ile birlikte sigortacı açısından bir başka koruma yöntemi getirmiştir. TTK m. 1477’e göre; ‘*sigortacı, sigortalının sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan dolayı sorumlu*’ olmayacağını hükme bağlamıştır. Bu husus TTK m.1429 ile de uyum içerisinde. Bizce de kanun koyucunun madde hükümleri uygulama açısından da yerindedir. Sigortalının, sigortasına güvenerek kasti olarak zarara sebebiyet verebileceği ve akdedilen sözleşmeyi kötüye kullanabileceği düşüncesi bizce de yerindedir.²³

²³ GEREKÇE, Madde 1477; Sigortacının kasten neden olduğu rizikolardan dolayı sorumlu olmayacağı şeklindeki genel ilke, sorumluluk sigortası için de aynen benimsenmiştir. Aksi taktirde, sigortalı sigortasına güvenerek, vermiş olduğu zarar nedeniyle kendinin mal varlığından herhangi bir azalma olmayacağından kasıtlı olarak karşı taraf zarar verebilir. Bu ise kabul edilebilir bir sonuç değildir. GEREKÇE, Madde 1484; Günümüzde zorunlu sorumluluk sigortalarında, giderek sigortalıdan çok zarar görenin menfaatinin korunması ön plana çıkmaya başlamıştır. Zira, zorunlu sigortalarda amaç, ihtiyari sigortalardan farklı olarak kamu menfaatinin korunmasıdır. Bu yaklaşım içinde de Tasarının birinci fıkrasında, Karayolları Trafik Kanununda Zorunlu Trafik Sigortası için öngörülen hüküm tüm zorunlu sorumluluk sigortalarını kapsayacak şekilde genelleştirilmek suretiyle Tasarıya aktarılmıştır.

Zorunlu sigortalarda amaç kamu menfaatinin korunması olduğundan amaca ulaşılabilmesinde, bu tür sigortalardaki kaçaklarında önüne geçilmesi en az zorunlu sigorta ihdası kadar büyük bir önem arz eder. Bu noktada, asıl görev denetim birimlerinde olmakla birlikte, Tasarının ikinci fıkrası ile getirilen düzenlemeyle de denetimi destekleyici ve hatta kolaylaştırıcı bir mekanizma yaratılmak istenmiştir. Diğer taraftan, sorumluluk sigortaları zarar sigortası niteliğinde olduğundan ve zarar da bir kez tazmin edileceğinden, zararın bir şekilde giderilmiş olması sigortacının sorumluluğunu da o oranda sona erdirir.

3.ZARAR GÖRENE TAZMİNAT ÖDENME TAAHHÜDÜ VE PRİM

TTK m. 1473 uyarınca; sorumluluk sigortalarında, sigortacı tarafından zarar görenin zararının sigorta bedeline kadar tazmin edilmesi söz konusudur.²⁴ Burada ki tazmin yükümlülüğü daha sonradan ortaya çıkmış olsa bile sigorta sözleşmesinde belirlenen miktara kadar olacaktır. Bu miktardan daha fazla zarar çıkması durumunda sigortacı tarafından limitin üst kısmı karşılanmayacaktır. Taraflarca akdedilen sözleşmede ne kadar tazminat ödeneceği açıkça belirtilmelidir. Tarafların miktar konusunda anlaşması önemlidir çünkü yukarıda da değindiğimiz üzere sigortacı aşkın zarardan sorumlu tutulamayacaktır. Sorumluluk sigortalarında müşterek sigorta da uygulanabilir. Müşterek sigortanın olduğu durumlarda ödemenin nasıl ve ne şekilde yapılacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Sorumluluk sigortalarında, birden çok sigortacı tarafından sigortalının sorumluluğu sigorta edilmiş ise, sigortacıların her biri sigorta bedellerinin oranına göre sorumlu olacaktır.

Önceki başlıklarda da değindiğimiz üzere, sigorta ettirenin asli yükümlülüğü prim ödeme borcudur. Sigortacının sorumluluğu da primin tamamının veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlayacaktır. Sigortacının sorumluluğunun başlangıcına ilişkin hükümler sadece sigortalı ve lehtarın aleyhine olmayacak şekilde değiştirilebilecektir. Primle ilgili hususlar sigortalı veya lehtarın aleyhine ise yapılan işlem geçersiz sayılacaktır. TTK m. 1421 ile kanun koyucu tarafından *“Aksine sözleşme yoksa sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlar”* denilmiş ise de burada ki aksine sözleşme sigortalı ve lehtarın aleyhine olmayacak şekilde düzenlenmelidir.

F-SORUMLULUK SİGORTALARININ ÖZELLİKLERİ

Sorumluluk sigortaları, zarar sigortalarıdır. Zarar sigortası olan sorumluluk sigortası mal sigortalarından farklı özelliklere sahiptir. Kural olarak zarar sigortalarına ilişkin hükümler sorumluluk sigortalarına da uygulanır. Fakat sorumluluk sigortalarında ki amaç malvarlığının

²⁴ AYHAN Rıza / ÇAĞLAR Hayrettin / ÖZDAMAR Mehmet, a.g.e, s.308

pasif kısmı olduğundan dolayı zarar ve mal sigortalarına ilişkin tüm hükümler sorumluluk sigortalarına uygulanamaz.²⁵

Öncelikle sorumluluk sigortalarını zarar sigortaları yönünden inceleyip daha sonradan mal sigortaları ve pasif sigorta açısından değerlendirmenin daha uygun olacağı düşüncesindeyim.

1.ZARAR SİGORTALARI YÖNÜNDEN İNCELEME

Türk hukukunda sigorta ikiye ayrılmıştır. Zarar sigortaları ve mal sigortaları olarak ikiye ayırma hususunda önem arz eden husus ise sigortacının edim şeklidir.

Zarar sigortası kavram olarak, sigortacı tarafından sigortalının sigortalanan rizikosunda para ile ölçülebilir şekilde meydana gelen zararların, sözleşmede belirlenen limitler dâhilinde sigortacı tarafından ödenmesidir.²⁶ Bu sigorta türünde rizikonun meydana gelmesinde ki zarar miktarı da ödenecek tazminat tutarının belirlenmesinde önem arz eder.²⁷ Zarar sigortası olan sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte, riziko sebebiyle ortaya çıkan gerçek zarar karşılanmaktadır.

Meblağ sigortaları ise, sigortacı tarafından sigorta ettirene, sigortalanan rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte akdedilen sözleşmede kararlaştırılan meblağı ödemeyi taahhüt ettiği sigorta türüdür.²⁸

Zenginleşme yasağı ilkesi, sorumluluk sigortalarında zarar sigortasının uygulamasında görülür. Zenginleşme yasağı ilkesi uyarınca, sigortacının edim yükümlülüğü sınırı sigorta bedeli ile sınırlıdır. Sigortacı ancak gerçek zararı tazmin edecek, sigorta bedeli rizikonun

²⁵ KARASU Rauf, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı Cilt:2 Yıl 2015, s 686

²⁶ ŞENOCAK Kemal, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara, 2000, s. 18

²⁷ HIZIR Serdar, a.g.e, s.276-277

²⁸ ŞENOCAK, a.g.e. s.19-20

gerçekleştiği anda sigortalı menfaatini aşsa dahi sigortacı uğranılan zarar dışında kalan kısımlarla ilgili ödeme yapmayacaktır.²⁹

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de 16.02.1990 tarih, E. 1990/ 825 ve K. 1990/963 sayılı kararında, sorumluluk sigortasını “*Mali sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin üçüncü kişilere verdiği zararları, onun adına karşılamak üzere hem üçüncü kişilere hem de sigorta ettireni koruma amacıyla oluşturulmuş bir zarar sigortası türüdür.*” şeklinde tanımlamıştır.³⁰ Yargıtay’ın eski tarihli kararlarında dahi sorumluluk sigortasının bir zarar sigortası olduğu açıklanmıştır.

Sorumluluk sigortalarında, zarar gören ve mağduriyeti ortaya çıkan üçüncü kişi sözleşmenin tarafı olmamasına karşın TTK m.1478 uyarınca sigortacıya başvuru yaparak mağduriyetinin ve zararının giderilmesini talep edebilir. TTK m. 1478 ile birlikte üçüncü kişinin doğrudan dava hakkı kanunen açıklığa kavuşturulmuştur.³¹

Kanun koyucu bu madde ile sigortalıyı bir nevi rahatlatmış ve sigortalının sorumluluk sigortası yaptırmak ile ulaşmak istediği amaca daha kolay ulaşımı sağlamıştır.³²

2.MALVARLIĞI SİGORTASI YÖNÜNDEN İNCELEME

Zarar sigortaları; mal ve malvarlığı sigortaları olmak üzere ikiye ayrılır. Mal sigortaları sigortalının bir mal üzerinde ki menfaatinin sigortalanmasıdır. Malvarlığı sigortasında ise mal

²⁹ AYHAN Rıza / ÇAĞLAR Hayrettin / ÖZDAMAR Mehmet, a.g.e s.310

³⁰ Yargıtay Kararları Dergisi, Y. 1990, C. XVI, S. 6, s. 870-872

³¹ YEŞİLOVA ARAS, Ecehan, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478), Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 1

³² GEREKÇE/Madde 1478 – Söz konusu madde ile zarar gören üçüncü kişinin doğrudan doğruya sigortacıya talep karşı talep ve dava hakkı düzenlenmiştir. 6762 sayılı Kanununun 1310 uncu maddesinde sadece yangın dolayısıyla sorumluluk sigortaları ile ilgili olarak doğrudan doğruya dava hakkı düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu Kanun dışında da, özellikle zorunlu sorumluluk sigortalarında, doğrudan doğruya talep ve dava hakkı kanunlarla (Karayolları Trafik Kanununda ve Borçlar Kanununda olduğu gibi) ya da genel şartlarla kabul edilmiştir. Sorumluluk sigortalarında asıl amaç her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak mal varlığında meydana gelen azalmanın telafisi de, bunun yan sonucunu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesini ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Ayrıca, zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurusu da zarar veren durumundaki sigortalıyı rahatlatıcı bir etki yaratacak ve sigortalının da sorumluluk sigortası ile sağlanmak istediği amaca daha kolay ulaşmasını sağlayacaktır. Fakat getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmaz. Zira, halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisidir.

sigortalarından farklı olarak sigortalının mal varlığında yapılacak giderlere ve gelir kayıplarına karşı bir bütün olarak koruma amacı vardır. Örneğin; mal sigortasında kazaya uğrayan bir aracın sadece maddi değeri karşılanırken, mal varlığı sigortalarında ise bu zarar ile birlikte tamir masrafları, tamirhaneye çekilme masrafları da karşılanmaktadır.³³

Sorumluluk sigortasının amacı da yukarıda detaylı olarak açıkladığımız üzere sigortalının üçüncü kişilere karşı verdiği zararın onun malvarlığında ki eksilmelerini, azalmalarını teminat altına almaktır. Bu husus göz önüne alındığında sorumluluk sigortasının mal sigortası değil mal varlığı sigortası olarak kabulünün yerinde olacağı kanaatindeyim.

3.SORUMLULUK SİGORTASINI AKTİF VE PASİF SİGORTA AÇISINDAN İNCELEME

Mal sigortaları ile sorumluluk sigortaları sigortanın aktif ve pasif kısmı açısından farklılık göstermektedir. Mal sigortaları açısından malın aktif kısmında bir azalma meydana gelmektedir. Sorumluluk sigortalarında ise tam tersi olmakta ve sigorta ettirenin mal varlığının pasif kısmında bir artış ortaya çıkmaktadır. Yani sigortalının, mal varlığında yeni pasiflerin artmasının yeni pasiflerin ortaya çıkmasının önüne geçme himayesini nitelendiren sigorta türüdür. Mal sigortası ile sorumluluk sigortası arasında ki bu farklılık sebebiyle mal sigortalarına uygulanan tüm hükümlerin sorumluluk sigortasına uygulanamayacağı açıktır.

Sorumluluk sigortasında sözleşme sigortacı ile sigorta ettiren arasında yapılır. Sorumluluk sigortalarında riziko ise mal varlığında ki eksilme ihtimalinin mevcudiyetidir. Sorumluluk sigortasında ki koruma himayesi, sigortalının zarar verdiği üçüncü şahıslar tarafından yapılan tazminat taleplerine yöneliktir. Üçüncü şahıslar sigorta sözleşmesinin tarafı değildir.

³³ AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet, a.g.e, s.312

4.SUI GENERIS SÖZLEŞME BAKIMINDAN SORUMLULUK SİGORTALARININ İNCELENMESİ

Sorumluluk sigortası, sigortalının pasifinde ki artışın engellenmesini amaçlayan bir sigorta türüdür. Sigorta ettirenin üçüncü kişilere verebileceği zararlar sonucunda pasifinde bir artış meydana gelebilecektir. Sigorta ettirenin pasifinde ki artışın engellenmesi ile birlikte üçüncü kişilerin uğradığı zararın tazmin edilmesi de amaç kapsamındadır. Sorumluluk sigortası, iki tarafın zararlarına denge sağlayan bir sigorta türü olduğundan dolayı sui generis bir sigorta türü olarak nitelendirilir.

G-SORUMLULUK SİGORTASINDA TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1.SİGORTA ETTİRENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

a.Sözleşme Yapma Ve Prim Ödeme Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin sözleşme yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğü TTK m.1435’de; *“Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır.”* şeklinde düzenlenmiş olup sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gerekli olan tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlü kılınmıştır.

Sigorta ettirenin TTK m.1435 uyarınca beyan yükümlülüğüne aykırı davranması halinde ise sigortacı, TTK m.1439’da yer alan haklarını kullanabilecektir. Madde metninde ihbar yükümlülüğünün riziko gerçekleşmesinden önce veya sonra düzenlenmiş olduğu hususu ayrı ayrı düzenlenmiş olup sigortacının cayma hakkı sadece riziko gerçekleşmemesi ise

mümkün olabilecek, riziko gerçekleştikten sonra ise ancak tazminat borcunun tamamen veya kısmen ortadan kalkması mümkün olabilecektir.³⁴

Sözleşmenin kurulması sırasında sigortalının beyan yükümlülüğünün ihlalinin riziko gerçekleşmeden önce öğrenilmesi durumunda sigortacının cayma hakkı sigorta ettirenin kusuru olmasa dahi mümkün olmakla birlikte, riziko gerçekleşmesinden sonra beyan yükümlülüğünün ihlalinin öğrenilmesinde ikili ayrıma gidilecektir.

Şu halde, kusurun kast derecesinde olması ve nedensellik bağının da varlığı halinde sigortacının tazminat ödeme boru ortadan kalkacaktır. Bununla birlikte, kusur kast derecesinde olsa dahi nedensellik bağı bulunmuyorsa ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak sigorta tazminatı ödenecek olup kast derecesinde olmaması halinde ise ihlalin oranına göre tazminatta indirimle gidilecektir.³⁵ Belirtmek gerekir ki, sigortacının sigorta sözleşmesi gereği sigorta himayesi sağlama yükümlülüğü yanında sigorta ettirenin de prim ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır.³⁶

b.İhbar (Beyan) Yükümlülüğü

TTK m. 1444/1 hükmü; “*Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamaz.*” şeklinde olup madde gerekçesi de sigortalının “*sözleşme yapıldıktan sonra şartlarda ve özellikle tehlikenin gerçekleşme ihtimalinde sözleşmeyi etkileyebilecek nitelikte*” değişiklikleri sigortacıya bildirilmekle yükümlü olduğu şeklindedir.³⁷ O halde, sigorta süresi boyunca rizikoyu ağırlaştıracak bir halin varlığı halinde bu durumun sigorta ettiren tarafından sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir.³⁸

³⁴ ÜNAN Samim, Türk Ticaret Kanunu Taslağı, Sigorta Hukuku Dergisi, S.1, 2005, s.137.

³⁵ TTK m. 1439, ÖLMEZ Faik, İşveren Sorumluluk Sigortası, Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.22, S.3, 2016, s.2141.

³⁶ CAN Mehmet Çelebi, Yöneticilerin Sorumluluk Sigortası, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2012, s.176.

³⁷ TTK M.1444 Gerekçesi.

³⁸ AYLI, Ali, Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama Ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 10, C. 10, S. 2, s. 154.

Bununla birlikte, TTK m. 1445/1 uyarınca; “*Sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Farkın on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde sözleşme feshedilmiş sayılır.*” hükmü ile sigorta sözleşmesi süresince ihbar görevi yerine getirilmez ise sözleşmenin feshi veya prim farkı isteme hakkının doğacağı düzenlenmiştir.

c.Sigorta Ettirenin Zararı Önleme Ve Azaltma Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü TTK m. 1448’de ayrıntılı olarak hüküm altına alınmış olup madde metni; “*Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır. Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır. Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462 nci madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır. Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır.*” şeklindedir.

İlgili hüküm uyarınca sigortalı, zarar gerçekleşmesinden önce zararın meydana gelmesini engellemek için tedbirler almalı, eğer zarar meydana gelmiş ise zararı azaltmak için tedbirler almalı ve son olarak zarar meydana geldiğinde sonuçlarının ağırlaşmaması için tedbirler alması gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki, ilgili maddeye aykırılık halinde ödeme yapılmış ise sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı doğacaktır.³⁹

³⁹ YALÇINKAYA, Aslıhan, a.g.e, s.425.

2.SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

a.Hukuki Koruma Sağlamak

Hukuki koruma sağlama yükümlülüğü, sorumluluk sigortasına özgü bir yükümlülük olup sigorta teminatı olan rizikonun meydana gelmesi durumunda zarara uğrayan kişi tarafından sigorta ettirenin veyahut sigortalının aleyhine olacak şekilde tazminat istendiği takdirde isteme ilişkin yapılan giderlerin sigortacı tarafından karşılanması olarak açıklanabilir.⁴⁰

Hukuki koruma sağlama yükümlülüğü Türk Ticaret Kanunu'nun 1474. maddesinde; *“Sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makul giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır. Sigortacı, sigortalının istemi üzerine, giderler için avans vermek zorundadır.”* şeklinde ifade edilmiştir. Maddenin gerekçesi ise; *“Tasarının bu maddesi ile getirilen düzenleme mal sigortalarında söz konusu olan zararı önleme azaltma yükümlülüğünün bir anlamda sorumluluk sigortalarındaki uzantısıdır. Zira, sigortalının kendi haklarını korumak için yapmış olduğu girişimler sigortacının ödeyeceği tazminat miktarına da etki edecektir.”* şeklinde olup gerekçede hukuki koruma sağlamanın mal sigortalarındaki zararı önleme ve azaltma yükümlülüğüne benzediği ifade edilmiştir.

Madde metninde her ne kadar sigorta bedelini aşan giderlerin karşılanmasından bahsetmiş olsa da bu giderlerin makul miktarda olması gerekmektedir. Ayrıca, madde metninde açıkça yer aldığı üzere sigortacı da sigortalı veyahut sigorta ettiren talep ettiği takdirde bir miktar avans ödemesi yapacaktır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, sigorta bedelini aşan bu giderlerin karşılanması hususu sözleşmede hüküm bulunmasına bağlıdır.

TTK'nın 1486. maddesinde *“Koruyucu Hükümler”* başlığı altında hukuki korumayı düzenleyen 1474. maddenin sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. O

⁴⁰ ULUĞ Cicim, İlknur, Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortalıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2013, S.2, s.13.

halde, incelemiş olduğumuz TTK m. 1474'ün nisbi emredici nitelikte olduğu söylenebilecektir.⁴¹

b.Yardımda Bulunmak

Yardımda bulunma yükümlülüğü, sigortalı veya sigorta ettirenin sigortacıya TTK m. 1475 uyarınca gerekli bildirimleri yapması üzerine sigortacının sigortalı veya sigorta ettiren lehine yapacağı yardımları kapsamaktadır.

Yardımda bulunma yükümlülüğüne ilişkin düzenleme Türk Ticaret Kanunu m. 1476'da; *“Sigortacı, 1475 inci maddeye uygun olarak bildirimde bulunulması tarihinden itibaren beş gün içinde, zarara uğrayanın istemleriyle ilgili olarak ve sigortalının adına, fakat sorumluluk ve tüm giderler kendisine ait olmak üzere, gerekli hukuki işlemlerin gerçekleştirilip, kararların alınmasını ve ayrıca savunmaya yardımda bulunmayı üstlenip üstlenmeyeceğini sigortalıya bildirir; aksi hâlde bu maddenin dördüncü fıkrası uygulanır. Birinci fıkrada belirlenen sürenin sonuna kadar yapılması zorunlu işlemleri sigortalı yürütür. Sigortacı birinci fıkra anlamında üstlenmede bulunmuşsa, sigortalının hak ve menfaatlerini gözetir. Sigortacı bildirimde bulunmamışsa, sigortalı aleyhine kesinleşen tazminatı öder. Ancak, sigortalının sigortacının onayını almadan yaptığı sulh sözleşmesi, bildirimden itibaren onbeş gün içinde onay verilmemişse, sigortacıya karşı geçersizdir; sigortacı haklı olmayan sebeplerle sulhe onay vermekten kaçınamaz.”* şeklinde düzenlenmiştir.

O halde, ilgili madde metni uyarınca sigortacı, kendisine TTK m. 1475 uyarınca yapılan bildirimden itibaren 5 gün içerisinde zarara uğrayanın taleplerine karşı gerekli hukuki işlemler, karar alınması, savunmada bulunulması hususlarını sigortalı adına üstlenip üstlenmeyeceğini sigortalıya bildirecektir. Önemle belirtmek gerekir ki, sigortacının bu konuya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda sigortalı veya sigorta ettiren aleyhine kesinleşecek olan tazminatı ödemesi gerekecektir. Sigortacı tarafın sigortalıya veya sigorta

⁴¹ MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, a.g.e. , s.238.

ettirene hukuki yardımda bulunmayı üstlenmesi halinde, sigortalının hak ve menfaatlerini gözetme yükümlülüğü bulunacaktır.

Tazminat bakımından kesinleşme ise mahkeme kararı ile olabileceği gibi sulh sözleşmesi ile de söz konusu olabilecektir.⁴² Eğer tazminat sulh sözleşmesi ile kesinleşecek ise bu sulh sözleşmesine ilişkin koşullar bakımından sigortacıya bildirimde bulunularak onayının alınması gerekmekte olup sigortacının da bu sulh sözleşmesini onaylaması gerekmektedir. Sigortacının sulh sözleşmesini onaylaması halinde bu onay sigortacıyı da bağlayacak olup sigortacının on beş gün içerisinde sigortalıya veya sigorta ettirene onay verdiğini bildirmemesi veya onay vermemesi halinde sigortacının ödeyeceği tazminat miktarında sulh sözleşmesi hükümleri ile bağlı olmayacaktır.

Bu noktada, sigortacının haklı olmayan sebeplerle sulhe onay vermekten kaçınamayacağına madde metni ile hüküm altına alındığını belirtmekte fayda vardır. İncelediğimiz TTK m. 1476 hükmünün TTK m. 1486 ile sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceği hüküm altına alınmış olup TTK 1476 maddesinin nisbi emredici nitelikte olduğunu söyleyebiliriz.⁴³

c.Zararı Tazmin Etmek

Zararı tazmin etme yükümlülüğü, zarar gören kimsenin zararını sigortacıdan talep etmesi üzerine sigortacının bu zararı tazmin etmesini ifade etmekte olup burada sigortacının tazmin edeceği zarar, sigorta bedeline kadar olan kısmı kapsamaktadır. Nitekim TTK m. 1478 hükmü; “Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir.” şeklindedir.

⁴² AYHAN Rıza, ÇAĞLAR Hayrettin, ÖZDAMAR Mehmet, a.g.e, s.321.

⁴³ ULUĞ, Cıçım, İlknur, bu duruma örnek olarak; “Sigortacının makul giderleri veya avans ödeme borçları sözleşmeyle kaldırılamaz. Buna karşılık sigortacının, yalnızca makul giderleri değil, sigortalının yaptığı gereksiz harcamalar dahil olmak üzere her türlü giderleri karşılamasına ilişkin bir hüküm geçerli olacaktır.” demektedir. Bakınız: ULUĞ Cıçım, İlknur, a.g.e, s.14.

O halde, zararın tazminin zamanaşımı süresi içerisinde sigortacıdan tahsili ve dava yoluna gidilebileceği Ticaret Kanunu ile hüküm altına alınmıştır. Yargıtay uygulaması da sorumluluk sigortalarında sigortacının doğrudan doğruya dava edilebileceği şeklindedir.⁴⁴

Belirtmek gerekir ki, zarar gören kimsenin zararının tazmini için sigortacıya talepte bulunması durumunda sigortacının TTK m. 1484/1'e uygun olarak zarar gören kişiye karşı ifa yükümlülüğünü yerine getirmesi gerekmektedir.⁴⁵ Bu hususta, sigortacının sözleşmesinin veyahut prim borcunun ödenmemesi gibi nedenlerle kendi sigortalısına ifa borcundan kurtulsa dahi zarar gören için zorunlu sigorta miktarına kadar tazminat ödeme sorumluluğunun devam edeceği söylenebilecektir.⁴⁶ Bununla beraber, TTK m. 1484/2; "*Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur.*" şeklindedir.

d.Takas Yasağı

Takas, borçlulardan birinin, karşılıklı ve muaccel hale gelmiş olan aynı nitelikte iki borcunu tek taraflı irade beyanıyla sonlandırması olarak tanımlanabilecektir.⁴⁷

Takas yasağı ise TTK'nın 1480. maddesinde; "*Sigortacı, zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını, sigorta sözleşmesinden doğan alacakları ile takas edemez.*" şeklinde düzenlenmiştir. Şu halde, zarar görenin zararını sigortacıdan tazmin etmiş olması halinde sigortacıdan ödediği tazminatı isteyen sigortalı için takas hakkı geçerliliğini koruyacaktır.⁴⁸

⁴⁴HGK 31.1.1996 1995/11-980 K. 1996/18

⁴⁵ SOPACI ÖZTUNA, Birgül, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi, C.18, S.2, s.701.

⁴⁶ ÇEKER, Mustafa, a.g.e, s.264.

⁴⁷ ARAL Fahrettin, Türk Borçlar Hukukunda Takas, 2. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s.21.

⁴⁸ ULUĞ Cicim, İlknur, a.g.e , s.19.

Son olarak, TTK m.1486/2 hükmü iki taraf için de emredici niteliktedir. Şu halde, sigortacının zarar gören kişiye yapacağı ödemelerde takas hakkı olduğuna ilişkin bir kaydın sözleşmeye koyulması geçersiz olacaktır.⁴⁹

H-SORUMLULUK SİGORTALARINDA ZAMANAŞIMI

Eski kanun döneminde zamanaşımı yönünden düzenleme yok iken 6102 sayılı TTK ile birlikte ilgili düzenleme getirilmiştir. 6102 sayılı TTK'da ise bu konu m. 1482'da özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar denmiştir.

TTK m. 1420 uyarınca sigorta sözleşmesinden doğan tüm talepler alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren iki yıl içinde zamanaşımına uğramaktadır. TTK m.1420 ve devamında ise azami bir zamanaşımı süresi daha getirilmiş ve bu taleplerin rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren her halde altı yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiştir. Sorumluluk sigortasında ise altı yıllık süre değil on yıllık zamanaşımı süresi geçerlidir. On yıllık zamanaşımı süresinin getirilme sebebi ise sorumluluk sigortaları açısından iki yıllık sürenin az olarak düşünülmesidir.⁵⁰

Türk Borçlar Kanunu m. 149/1 uyarınca; zamanaşımı alacağın muaccel hale gelmesi ile işlemeye başlar denmektedir. Alacağın bir bildirimle bağlı olduğu hallerde ise bu bildirim yapılması ile zamanaşımının bu bildirim gününden itibaren başlayacağı belirlenmiştir. TBK ile TTK zamanaşımının muaccel olması açısından paralel düzenlemelere sahiptir.

TTK m. 1420'de sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482'nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar denmesine karşın sorumluluk sigortalarında ki on yıllık zamanaşımı başlangıcı rizikonun gerçekleşme tarihidir.⁵¹ On yıllık zamanaşımı sigortacıdan

⁴⁹ ULUĞ Cicim, İlknur, a.g.e, s.19.

⁵⁰ GEREKÇE, Madde 1482; Sorumluluğun doğumunun ve tazmini gereken zararının tespitinin uzun zaman alabilmesi nedeniyle genel hükümlerde öngörülen iki yıllık sürenin sorumluluk sigortalarında az olacağı düşüncesi ile bu tür sigortalarda zamanaşımı süresi beş yıl olarak belirlenmiştir.

⁵¹ AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet, a.g.e s.329

talep edilecek tazminat taleplerine ilişkin zamanaşımı olup, diğer genel hususlar açısından on yıllık zamanaşımı değil iki yıllık zamanaşımı hükümleri geçerli sayılacaktır. Örnek vermek gerekirse fazla ödenen prim sebebiyle talep hakkı iki yıllık zamanaşımına tabidir. TTK m.1482 emredici hüküm olduğundan dolayı bu hükme aykırı şekilde yapılacak sözleşmeler geçersiz olacaktır.⁵²

I-SORUMLULUK SİGORTASINDAN SİGORTACININ HALEFİYETİ

Sorumluluk sigortalarında halefiyet ilkesinin incelenmesi için öncelikle TTK m. 1472 ve ardından 1482 madde incelenmelidir.

MADDE 1472– (1) Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

(2) Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur.

Madde 1481-Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.

(2) Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

(3) Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının B.4. maddesinde ise “sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer” denilmiştir.

⁵² KARASU Rauf, a.g.e. s 703

Kanun maddelerinin incelenmesi sonucu halefiyet için şu tanımları yapmak bizce doğru olacaktır. Sigortalının-sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı olan talep hakkının sigortacıya intikalidir. Halefiyet ilkesinin amacı, sigortalının iki kez tazminat almasının ve zenginleşmesinin önüne geçilmesidir. Sigortacı açısından ise halefiyet hakkı ile sigortacıya rücu davası açabilme hakkı tanınmaktadır.

J-SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO

Riziko, sigorta hukukunun temel kavramlarından biridir. Tarafların hak ve yükümlülükleri rizikoya bağlıdır. Riziko için şu tanımları yapmak uygun olacaktır. Riziko, sigortalının iradesi dışında gelecekte gerçekleşme ihtimali olan, olumsuz durum veya zarar meydana getiren olaylardır.⁵³ Riziko genellikle ani bir olay olarak ortaya çıkmaktadır.

Sigorta kavramının ortaya çıkması da bir anlamda rizikolar sebebiyle oluşmuştur. Rizikoların yaratmış olduğu korunma isteği insanlar için yeni bir alanın doğmasına sebebiyet vermiştir. Taraflar sigorta sözleşmesi yaparken rizikoyu belirlemektedir. Rizikonun ne zaman gerçekleşeceği bilinmemektedir. Gerçekleştiği takdirde sigortacı tarafından ödeme yükümlülüğünün meydana gelmesine sebebiyet verecek olan olaydır.⁵⁴ TTK m. 1473 ile birlikte sigortacı, sigorta süresi içerisinde gerçekleşen bir olaydan dolayı sigorta ettirenin sorumluluğu sonucunda ortaya çıkan zararı ödemekle yükümlüdür. Kanun metni uyarınca sorumluluğa sebep olan olay yahut davranış, rizikoyu meydana getirir.

Makalemizin önceki başlıklarında detaylı olarak da bahsetmiş olduğumuz üzere sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğü prim ödemek iken sigortacının ise bu prim karşılığında rizikoyu taşımaktır. Rizikoyu taşıyan sigortacının, rizikonun gerçekleşmesi halinde tazminat ödeme ve sigorta bedelini ödemesi söz konusu olacaktır.⁵⁵

Sorumluluk sigortalarında taraflar sözleşmede bir riziko belirler bu rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelen tam ve kısmi azalmaları zararı riziko olarak ifade edebiliriz. Kısaca bu anlamıyla riziko, zarar sigortalarında

⁵³ Can, Mertol (2018) Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt 1, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 5-6

⁵⁴ ÜNAN, Samim, a.g.e, s. 36;

⁵⁵ YENER, Merve İrem, Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması, Ankara 2019, s.3-4-5

sigorta olayının gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zarar olup, olay nedeni ile ortaya çıkacak zarar, zararın etkisi veya kapsamı anlamına gelmektedir.

Sorumluluk sigortaları da bir zarar sigortasıdır bu sebeple sigortacı sözleşmede kararlaştırıldığı üzere rizikonun meydana gelmesi ile sigorta ettirenin zararını tazmin etmeyi borçlanır. Hukuk düzeninde kural olarak tazmin nakden yapılmaktadır. Taraflar arasında anlaşarak zararın aynen tazmini de gerçekleştirilebilmektedir. Zarar meydana gelmesi ile birlikte sorumluluk sigortalarında sigortacının edim yükümlülüğü ortaya çıkar. Rizikonun mutlaka zarar doğuran bir olay olmasına gerek yoktur fakat zarar sigortaları açısından değerlendirme yapmamız gerektiğinde ise rizikonun bir zarara sebebiyet vermiş olması gerekir.⁵⁶ Bu zarar sonucunda sigortacının sorumluluğu doğmuş olacaktır.

Rizikonun doğduğu ana örnek vermek gerekir ise; noterin hatalı ve geçersiz bir satış vaadi sözleşmesi düzenlemesi halinde riziko o anda meydana gelmiş olacaktır. Bir diğer örnekte doktorlar açısından verilebilir. Hekimin mesleki sorumluluk sigortası kapsamında, hatalı bir reçete yazması ile birlikte riziko meydana gelmiş sayılacaktır. Zarar sigortaları açısından ise rizikonun meydana gelebilmesi için zararın oluşması gerektiği görüşü hâkimdir.

ÜNAN'a göre; *burada ki zarardan kasıt üçüncü kişilerin sigorta ettirene karşı ileri sürdükleri tazminat talepleridir.*⁵⁷ ŞENOCAK'a göre ise; üçüncü kişinin zarara uğraması ile birlikte riziko ise meydana çıkmış olacaktır.⁵⁸

Rizikonun gerçekleşme anı kanunda açık olarak belirtilmemiştir. Buna rağmen TTK m.1446'ya göre; *'Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir.'* Kanun hükmü uyarınca riziko öğrenme anı ile gerçekleşmiş olur. Kanun maddesi ile birlikte rizikoyu ihbar etme yükümlülüğü ile rizikonun gerçekleştiği tarih arasında sıkı bir ilişki olduğu da açıklanmıştır.

Sigorta hukuku açısından, sigortacının tüm rizikoları üstlenmesi beklenemez. Riziko sorumluluk sigortasında sınırlandırılabilir. Sorumluluk hukuku açısından değerlendirilme yapıldığında sorumluluk sigortasının ortaya çıkan tüm zararlara karşı ileri sürülen tüm tazminat taleplerini sigorta himayesi kapsamına alması beklenemeyecektir. Bu sebeple de sınırlandırma

⁵⁶ BAYER MERGEN, Yasemen, Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması, Ankara, 2019, s.11

⁵⁷ Samim Ünan, a.g.e, s. 29

⁵⁸ Kemal Şenocak, a.g.e s.89-90-91

yapılabilir.⁵⁹ Teminat dışında tutulan haller ve rizikolardan dolayı sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü olmayacaktır.

Sigorta sözleşmelerinde, coğrafi sınır ve maddi bir süre tayin edilebilecek böylelikle riziko sigorta himayesi kapsamında değerlendirilebilecektir.⁶⁰ Sorumluluk sigortasında sigortacının edim yükümlülüğü, sigorta ettirenin sorumluluğunun koşullarını ve kapsamını belirleyen düzenlemelere bağlıdır. Sorumluluğun kapsamının genişletilmesi, esaslılık unsuru sağlandığı takdirde (koşullar sözleşme kurulduğu aşamada böyle olsa idi sigortacı sözleşmeyi hiç kurmayacak veya daha ağır şartlarla kuracaksa) riziko ağırlaşması teşkil edebilecektir.⁶¹

⁵⁹ TANUĞUR, Ufuk Cemil, Mesleki Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul 2010, s.1

⁶⁰ Samim Ünan, a.g.e, s. 28

⁶¹ YENER, Merve İrem, a.g.e, s.389

SONUÇ

Sorumluluk sigortaları, TTK madde 1473 ve devamında kanunen tanımlanmıştır. Zarar ve mal sigortaları olarak ikiye ayrılan Türk sigorta hukukunda sorumluluk sigortaları zarar sigortası olarak değerlendirilmektedir. Zarar sigortası olan sorumluluk sigortasının amacı, meydana gelen riziko sonucunda sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelecek eksilmenin önlenmesidir. Sigortacının asli edim yükümlülüğü rizikonun meydana gelmesi ile birlikte doğacak zararın karşılanmasıdır. Sigorta ettirenin asli edimi ise prim ödemektir.

Sorumluluk sigortası, aktif ve pasif bir olarak ayrılan sigorta türleri içerisinde pasif olanlardandır. Sorumluluk sigortalarında, meydana gelen riziko sebebiyle sigorta ettirenin pasifinde artış meydana gelecektir. Sorumluluk sigortası burada devreye girer ve sigorta ettirenin pasifinde ki artışın engellenmesinin önüne geçmeye çalışan sigorta türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sorumluluk sigorta türünde ki menfaat kavramı, mal varlığında ki azalmaya engel olmaktır. Sigorta ettirenin menfaati sigortalanmaktadır. Bu sebeple sorumluluk sigortası, *sui generis* bir sigorta türüdür. Sui generis olarak tanımladığımız sorumluluk sigortaları, menfaati dengelemektedir.

Riziko ise sorumluluk sigortalarının ve genel tüm sigorta türlerinin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Sigorta sözleşmelerinde taraflar bir riziko belirlemektedir. Belirlenen rizikoların meydana gelmesi ile birlikte sigortacının zararı tazmin etmesi gerekmektedir. Fakat sigortacı tarafından tüm rizikoların güvence altına alınması beklenemez. Bu sebeple sigorta alanında ek teminatlar meydana gelmiştir. Ek teminatlar sonucu da ek primler oluşmuştur. Teminat dışı tutulan haller ile ortaya çıkan rizikolarda sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü olmayacaktır.

Sorumluluk sigortalarında halefiyet ilkesi ile birlikte sigorta ettirenin zenginleşmesinin önüne geçilmesi amaçlanmış, sigortacıya da rücu davası açabilme olanağı verilmiştir.

KAYNAKÇA

ARAL Fahrettin, **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, 2. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2010

AYHAN Rıza / ÇAĞLAR Hayrettin / ÖZDAMAR Mehmet, **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, 3. Baskı, Ankara 2020

AYLI, Ali, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırılmama Ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri**”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 10, C. 10, S. 2, s. 154.

BAYER MERGEN, Yasemen,, **Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması**, Ankara, 2019, s.11

BOZER, Ali, **Sigorta Hukuku: Genel Hükümler–Bazı Sigorta Türleri**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkıbasım, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2009,

BOZKURT, Tamer, **Themis Ticaret Hukuku Cilt IV Sigorta Hukuku**, 8. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2014,

CAN Mehmet Çelebi, **Yöneticilerin Sorumluluk Sigortası**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2012,

ÇAPA M. Sadık, **Geçmişe Etkili Sigorta**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4

ÇEKER, Mustafa, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku**, 11. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi. 2015

ÇELİK, Çelik Ahmet, **Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu: Uygulama ve Yargıtay Kararları, Hesaplama ve Dilekçe Örnekleri**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017,

HIZIR Serdar, **TBB Dergisi**, Sayı 86, 2009, s.276-277

HIZIR, Serdar (2009) ‘**Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği**’ Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:86,

KANER, İnci Deniz, **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016,

KARASU Rauf, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı Cilt:2 Yıl 2015,

KENDER; Rayegan, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku–Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi**, 16. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2017

MEMİŞ, Tekin, **Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği Ve Sebepsiz Zenginleşme**, XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1. Baskı, Ankara, 2004

MERTOL, Can, **Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı)** Cilt 1, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018

MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, **Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri**, Cilt:5, Sayı:1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015,

ÖLMEZ Faik, **İşveren Sorumluluk Sigortası, Cevdet Yavuz’a Armağan**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.22, S.3, 2016

REİSOĞLU Sefa, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2000,

SOPACI ÖZTUNA, Birgül, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi, C.18, S.2

ŞENOCAK Kemal, **Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Ankara, 2000

ULAŞ, Işıl, **5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Mal ve Sorumluluk Sigortaları)**, 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012

ULUĞ, Cicimİlknur, **Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortalıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri**, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2013, S.2,

ÜNAN Samim, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, Sigorta Hukuku Dergisi, S.1, 2005,

ÜNAN, Samim, **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko**, İstanbul: Beta 1998,

YALÇINKAYA Aslıhan, **Genel Hatları ile Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası**, Ankara Barosu Dergisi, 2019/1

YENER, Merve İrem, **Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması**, Ankara 2019,

YEŞİLOVA ARAS, Ecehan, **Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2013,